

Titulació	Tipus	Curs
2504216 Història, Política i Economia Contemporànies / Contemporary History, Politics and Economics	OB	3

Professor/a de contacte

Nom: David Martinez Fiol

Correu electrònic: david.martinez.fiol@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Coneixements d'Història d'Amèrica Llatina contemporània (SS. XIX-XXI). És important conèixer els precedents i fonaments històrics de l'Amèrica dels darrers vuitanta anys.

Domini de conceptes propis de la ciència política: entre d'altres els de revolució, populisme, cabdillisme, nacionalisme revolucionari, estat nacional, estat liberal oligàrquic, presidencialisme, constitucionalisme, militarisme, neocolonialisme, decolonialisme, imperialisme, indigenisme, neoliberalisme, ultradreta, narcotràfic.

Objectius

L'assignatura d'Història Contemporània d'Amèrica Llatina (des de 1945) té com a objectiu mostrar de forma analítica i crítica l'evolució històrica recent de l'anomenada Amèrica Llatina. Per aquest motiu, la visió o visions que es donin dels diferents períodes i esdeveniments dels diversos contextos americans partiran d'una perspectiva analítica fonamentada en la història comparada, ja sigui entre les diferents realitats americanes com amb d'altres contextos internacionals extraamericans.

Subministrar els recursos i els instruments necessaris per adquirir un coneixement sòlid de la matèria, tenint en compte les diferents interpretacions i els debats historiogràfics sobre els canvis polítics, institucionals, econòmics, socials i culturals de l'Amèrica Llatina contemporània del període 1945-2023.

Competències

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Diferenciar i analitzar el tipus de relacions que s'han establert en el segle passat entre els diversos agents socials, polítics i econòmics tant en marcs nacionals com regionals i internacionals.
- Dilucidar el paper que desenvolupen en el present les diverses memòries socials referents als passats conflictius, diferenciant els conceptes d'història i memòria.
- Discriminar els sistemes governamentals de presa de decisions en diferents contextos socials i polítics, des de mitjans del segle XX fins als nostres dies, tant pel que fa a marcs estatals com subestatals o supraestatals.
- Explicar i sintetitzar coneixements adquirits en un nivell avançat de llengua anglesa.

- Gestionar i aplicar dades a la resolució de problemes.
- Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació idees, problemes i solucions a un públic tan especialitzat com no especialitzat
- Reconèixer i contextualitzar textos referents a la història contemporània recent.
- Treballar de manera cooperativa en equips multidisciplinaris i multiculturals implementant nous projectes.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les diferents perspectives historiogràfiques en els diferents períodes de la història.
2. Aplicar les habilitats necessàries per valorar i divulgar el coneixement històric.
3. Avaluar i resoldre críticament els problemes historiogràfics propis dels estudis de la guerra.
4. Capacitat de continuar aprenent en el futur de manera autònoma, aprofundint els coneixements adquirits o iniciant-se en noves àrees de coneixement.
5. Comprendre les especificitats regionals dins dels estats.
6. Comunicar-se tant oralment com per escrit en l'idioma propi o en una tercera llengua utilitzant la terminologia i les tècniques pròpies de la historiografia.
7. Conèixer diversos casos de memòries en conflicte entre les poblacions de diferents estats.
8. Conèixer diversos casos de memòries en conflicte entre sectors diferents de població dins d'un mateix estat.
9. Demostrar capacitat d'adaptació en entorns canviants.
10. Demostrar iniciativa i treballar autònomament quan la situació ho demani.
11. Desenvolupar la capacitat d'anàlisi i síntesi històrica.
12. Discernir la relació entre teoria i pràctica historiogràfica.
13. Dominar la bibliografia bàsica sobre l'evolució històrica dels sistemes governamentals dels països de referència de la matèria.
14. Establir comparacions entre evolucions de sistemes governamentals dins d'una àrea regional supraestatal.
15. Expressar, per escrit o oralment, una opinió fonamentada sobre el caràcter, la perspectiva i el rigor de textos referents al contingut de la matèria.
16. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
17. Mostrar una motivació per la qualitat de la feina feta i una sensibilitat per les seves conseqüències en el medi ambient i en la societat.
18. Organitzar la feina adequadament, tant pel que fa a la gestió del temps com a l'ordenació i la planificació.
19. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
20. Reconèixer i posar en pràctica les habilitats per treballar en equip següents: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
21. Seleccionar i generar la informació necessària per a cada problema, analitzar-la i prendre decisions partint d'aquesta informació.
22. Treballar en equip respectant tots els punts de vista. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història.
23. Valorar el compromís ètic en l'exercici professional.

Continguts

1.- LES IDENTITATS AMERICANES

A.- Un continent republicà?

B.- Hi ha una identitat americana?

2.- LA CRISI DE L'ESTAT OLIGÀRQUIC I LA NOVA IDEA ¿IDEES? DE REVOLUCIÓ (1930-1945)

- A.- La construcció dels nacionalismes revolucionaris: antiimperialismes, imperialismes i americanismes
- B.- Entre la Revolució mexicana i la bolxevic: Augusto César Sandino, Farabundo Martí i José Carlos Mariátegui. Precedents teòrics de les guerrilles dels 70's i 80's
- C.- Els primers populismes i nacional-populismes: Yrigoyen, Cardenas, Haia de la Torre. Precedents dels populismes dels 40's i 50's
- D.- Els militarismes nacional-revolucionaris: del populisme al frontpopulisme arribant al feixisme

3.- LA GUERRA FREDA I L'ESCISSIÓ DELS DISCURSOS NACIONALISTES (1945-1973)

- A.- El fenomen populista: peronisme, varguisme
- B.- La "rebel·lió" dels sergents: Batista a Cuba i Ibáñez a Xile
- C.- La primera resposta als sergents: la Cuba dels barbuts
- D.- La segona resposta als sergents: Allende o la via xilena al "socialisme"
- E.- El panamericanisme liberal: l'Aliança per al Progrés d'Amèrica

4.- LA MILITARITZACIÓ DE LA GUERRA FREDA (1960-1990): ELS ESTATS DE SEGURETAT NACIONAL

- A.- La tradició intervencionista de l'exèrcit: els corporativismes militars
- B.- *Feixismes* o dictadures militars?: el triomf del neoliberalisme militar-autoritari
- C.- Els exemples del Xile de Pinochet, el Juntisme argentí i la dictadura de Somoza a Nicaragua

5.- EL FINAL DE LA GUERRA FREDA I LES DIFÍCILS TRANSICIONS A LA DEMOCRÀCIA: HI HA UN MIRALL ESPANYOL?

- A.- Argentina: la frustrada experiència del raicalisme com a alternativa al neoperonisme i la ultradretaneoliberal
- B.- Xile: la transició pinochetista i la complexa solució constitucional
- C.- Cuba: el drama del "període especial"
- D.- Paramilitarisme, guerracivilisme i narcotràfic a Centreamèrica i l'Amèrica neogranadina

6.- LA INCLASSIFICABLE NOVA GUERRA FREDA A AMÈRICA LLATINA (2000-2023)

- A.- L'eclosió dels neopopulismes: la conversió del peronisme a Kirchnerisme
- B.- El desafiament indigenista: els constitucionalismes multinacionals (Xile i Bolívia)
- C.- L'actualització del nacionalisme revolucionari: la Veneçuela chavista i madurista
- D.- La difícil, ¿impossible? pacificació de les guerrilles revolucionàries i del narcotràfic (la Gran Colòmbia i Mèxic)

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			

Classes dirigides pel professor	50	2	1, 2, 3, 13, 4, 6, 9, 10, 17, 11, 12, 19, 15, 16, 7, 8, 14, 18, 20, 21, 5, 23, 22
Pràctiques d'aula i seminaris	7,5	0,3	1, 2, 3, 13, 4, 6, 9, 10, 17, 11, 12, 19, 15, 16, 7, 8, 14, 18, 20, 21, 5, 23, 22
Tipus: Supervisades			
Tutories	10,5	0,42	10, 17, 12, 18, 23
Tipus: Autònomes			
Estudi personal i treball historiogràfic	75	3	1, 2, 13, 4, 11, 12, 15, 18, 23

1.- El seguiment principal de l'assignatura es farà a partir de dues sessions setmanals de 1,5 hores on el professor divulgarà i analitzarà críticament el temari exposat a l'apartat de "Continguts".

2.- La temàtica exposada a l'aula a través de les explicacions del professorat es veurà complementada per material bibliogràfic (els llibres exposats a la Bibliografia d'aquesta Guia Docent i tota mena d'articles lliurats via Campus Virtual) i visual (presentacions, power points i imatges diverses com cartells o fotografies).

3.- Al seu torn, l'alumnat, a partir de l'elaboració de quatre proves de diferents característiques, podrà demostrar el seu grau de competència en l'assoliment dels coneixements divulgats a partir de les explicacions del docent i els diversos materials bibliogràfics i visuals que s'hauran utilitzat al llarg del semestre.

4.- Evidentment, existirà un seguiment de l'alumnat per part del professor a partir de sessions de tutoria/entrevistes on s'analitzarà l'evolució de l'alumnat i se l'orientarà a fi de conduir positivament la seva trajectòria acadèmica en la matèria. Per aquest motiu, l'alumnat podrà disposar de l'horari de despatx ofertat pel docent.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova 1: Assaig Bibliogràfic	15 %	2	0,08	1, 2, 13, 4, 6, 10, 17, 11, 12, 19, 15, 16, 7, 18, 20, 21, 23, 22
Prova 2. Prova teòrica escrita a classe	35 %	1,5	0,06	1, 2, 6, 9, 10, 17, 11, 12, 19, 15, 16, 18, 21, 23
Prova 3. Assaig escrit	15 %	2	0,08	1, 2, 3, 13, 4, 6, 9, 10, 17, 11, 12, 15, 16, 7, 8, 14, 18, 21, 5, 23
Prova 4. Prova teòrica escrita a classe	35 %	1,5	0,06	1, 2, 13, 4, 6, 10, 17, 11, 12, 19, 15, 16, 7, 18, 20, 21, 23, 22

1. AVALUACIÓ CONTINUADA

El procés bàsic d'avaluació de la matèria serà l'Avaluació Contínua. Aquesta es vertebrarà a partir de les quatre (4) proves següents:

Primera prova: assaig bibliogràfic a partir de llibres, capítols de llibres i articles especialitzats, realitzats per especialistes en la matèria, sobre un tema emmarcat en el període 1945-2023 a Amèrica Llatina o en relació amb aquest marc geogràfic.

Les característiques bàsiques d'aquesta prova i el seu lliurament les determinarà, a principi de curs i a través del Campus Virtual de l'assignatura, la professora o professor que imparteixi la matèria.

El valor numèric correspon al 15% de la nota final de l'assignatura.

Segona prova: prova escrita (format examen) que abastarà aproximadament la primera part del temari de l'assignatura.

El material imprescindible per treballar i preparar aquesta prova es compondrà dels elements següents: llibres i articles seleccionats per la professora o professor titular de la matèria i que es trobin a la Bibliografia d'aquesta Guia Didàctica; així mateix seran també elements de treball i estudi els llibres, capítols de llibres i articles que el professor titular de l'assignatura hagi pujat al Campus Virtual fins a la data de realització d'aquest examen. També es poden utilitzar com a guies d'estudi els Power-points cedits al Campus Virtual per la professora o professor de l'assignatura.

L'estructura formal d'aquesta prova escrita (format examen) la determinarà a l'inici del semestre i a través del Campus Virtual la professora o professor de la matèria.

El valor numèric correspon al 35% de la nota final de l'assignatura.

Tercera Prova: Assaig o comentari assagístic a partir de textos literaris, polítics o periodístics, realitzats per intel·lectuals, novel·listes, escriptors o periodistes, i sempre vinculats i emmarcats cronològicament i temàticament a l'àmbit geogràfic de la matèria.

Les característiques bàsiques d'aquesta prova i el lliurament les determinarà, a principi i mitjançant el Campus Virtual de l'assignatura, la professora o professor que imparteixi la matèria

El valor numèric correspon al 15% de la nota final de l'assignatura.

Quarta prova: prova escrita (format examen) que abastarà aproximadament la segona meitat del temari de l'assignatura.

El material imprescindible per treballar i preparar aquesta prova es compondrà dels elements següents: llibres i articles seleccionats per la professora o professor titular de la matèria i que es trobin a la Bibliografia d'aquesta Guia Didàctica; així mateix seran també elements de treball i estudi els llibres, capítols de llibres i articles que el professor titular de l'assignatura hagi pujat al Campus Virtual fins a la data de realització d'aquest examen. També es poden utilitzar com a guies d'estudi els Power-points cedits al Campus Virtual per la professora o professor de l'assignatura.

L'estructura formal d'aquesta prova escrita (format examen) la determinarà a l'inici del semestre i a través del Campus Virtual la professora o professor de la matèria.

El valor numèric correspon al 35% de la nota final de l'assignatura.

2. ELEMENTS IMPORTANTS A TENIR EN COMPTE PER APROVAR L'ASSIGNATURA DURANT L'AVALUACIÓ CONTINUADA:

1.- Les quatre proves hauran de ser elaborades, realitzades i/o presentades en les dates que la professora o professor titular de la matèria indiqui al Campus Virtual.

2.- Qualsevol de les quatre proves es consideraran superades en obtenir una puntuació de 5 o superior.

3.- En cas de no superar l'avaluació continuada caldrà lliurar novament les proves 1 i 3, si aquestes, lliurades tardanament o suspeses durant l'Avaluació continuada no han superat o igualat la nota de 5.

4.- L'assistència és, per definició, obligatòria, si bé només és avaluable en benefici de l'alumne.

3.- AVALUACIÓ DE L'ASSIGNATURA EN PERÍODE DE RECUPERACIÓ:

Prova de Recuperació: prova escrita (format examen) a realitzar, a la data designada pel deganat de la Facultat de Lletres, la qual avaluarà tot el conjunt de temes establerts per la Guia Docent de la matèria.

Aquesta prova la realitzaran:

1.- aquells/es alumnes que no hagin superat positivament (amb una nota numèrica de 5 o superior) l'avaluació continuada formada per les quatre proves descrites a l'apartat "1. AVALUACIÓ CONTINUADA", sempre que a) la nota final provisional estigui situada entre el 3,5 i el 4,99; i b) l'alumne i/o l'alumna s'hagi presentat a un mínim de proves el valor de les quals superi el 75 %. com a mínim a dues terceres

2.- L'alumna i/o alumne que aprovi el curs a la Recuperació obtindrà com a nota màxima del curs un 5.

4. AVALUACIÓ ÚNICA

1.- L'alumne/a que s'aculli a aquest model d'avaluació no realitzarà la Segona i la Quarta prova en el format i els dies establerts per a l'Avaluació continuada com els companys de classe.

2.- L'alumne o alumna que s'aculli a l'Avaluació Única s'avaluarà dels continguts de la Segona i la Quarta Prova en un examen global de tota l'assignatura que es durà a terme el dia indicat per la professora o professor de la matèria mateix dia i a la mateixa aula en què es dugui a terme la Quarta Prova corresponent a l'Avaluació Contínua.

3.- Aquell mateix dia, l'alumne i/o l'alumna acollida a l'Avaluació Única lliurarà la Primera i la Tercera Prova en el format que li indiqui el professor o professora de la matèria.

4.- Finalment, a l'alumne i/o alumna adscrita al sistema d'avaluació única se li aplicarà el mateix sistema de Recuperació que als alumnes i/o les acollides a l'Avaluació Continuada.

5. NO AVALUABLE

Es considerarà "no avaluable" aquell/a alumne/a que s'hagi presentat com a màxim una tercera part de les evidències d'avaluació.

6. PLAGI

L'evidència de plagi en qualsevol de les proves avaluables comportarà l'avaluació negativa d'aquella prova en què s'ha detectat el plagi. La nota numèrica de la prova amb evidències de plagi serà zero.

Bibliografia

Joan del ALCÁZAR et al., *Història Contemporània d'Amèrica*, València, Universitat de València, 2002.

Juan B. AMORES (coord.), *Historia de América*, Barcelona, Ariel, 2012 (pp. 451-959).

Leslie BETHELL (ed.), *Historia de América Latina*, Barcelona, Crítica, 1990-2002, vols. 11 a 16.

Olivier DABÈNE (dir.), *América latina. El año político 2021/Les Etudes du CERI*, n° 259-260, Enero 2022 [en línia, <https://doi.org/10.25647/etudesduceri.259-260>]

Patricia FUNES, *HISTORIA MÍNIMA DE LAS IDEAS POLÍTICAS EN AMÉRICA LATINA*, México D.F., El Colegio de México, 2014.

Eduardo GALEANO, *Las venas abiertas de América Latina*, Buenos Aires-México, Siglo Veintiuno Editores, 2004 [1971].

Gino GERMANI, Torcuato S. DI TELIA i Octavio IANNI, *Populismo y contradicciones de clase en Latinoamérica*, México D.F., Ediciones Era S.A., 1973.

Tulio HALPERIN DONGHI, *Historia Contemporánea de América Latina*, Madrid, Alianza Editorial, 1998.

Octavio IANNI, *La formación del estado populista en América Latina*, México, Ediciones Era, 1975.

Walter D. MIGNOLO, *La idea de América Latina. La herida colonial y la opción decolonial*, Barcelona, Gedisa editorial, 2005.

Héctor PÉREZ BRIGNOLI, *Breve Historia de Centroamérica*, Madrid, Alianza Editorial, 1990.

Vanni PETTINÀ, *HISTORIA MÍNIMA DE LA GUERRA FRÍA EN AMÉRICA LATINA*, Ciudad de México, El Colegio de México, A.C., 2018.

Thomas E. SKIDMORE i Peter H. SMITH, *Historia contemporánea de América Latina. América Latina en el siglo XX*, Barcelona, Crítica, 1996.

Nicolás Trotta y Pablo Gentili (Compiladores), *América Latina La democracia en la encrucijada*, Buenos Aires, Editorial Octubre, 2016.

Mario VARGAS LLOSA, *Sables y utopías. Visiones de América Latina*, Barcelona, Penguin Random House, 2016.

Loris ZANATTA, *Historia de América Latina. De la Colonia al siglo XXI*, Buenos Aires, Siglo Veintiuno Editores S.A., 2012.

Programari

És el conjunt de programes informàtics específics que s'utilitzen durant el desenvolupament de l'assignatura i que s'han d'instal·lar a l'ordinador personal o bé als quals es pot accedir des de les aules d'informàtica. Aquesta informació s'anirà desenvolupant a mesura que avançi la docència i la pràctica acadèmica dels i les alumnes.

Els següents enllaços permeten consultar la normativa Acadèmica de la UAB i a la qual ha d'adaptar-se i fer seva l'alumne/a:

a. https://www.uab.cat/doc/TR_normativa_academica_UAB

b. Adaptació de la normativa d'avaluació a la Facultat: https://www.uab.cat/doc/normativa_avaluacio

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	50	Espanyol	primer quadrimestre	tarda
(TE) Teoria	50	Espanyol	primer quadrimestre	tarda
